Parlament České republiky

POSLANECKÁ SNĚMOVNA

2020

8. volební období

271

USNESENÍ

výboru pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu

ze 46. schůze ze dne 9. prosince 2020

k Evropskému dokumentu 11400/20, COM(2020) 628 final:
Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů - Nový EVP pro výzkum a inovace

---

Výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu po zpravodajské zprávě posl. Lukáše Bartoně, vyslechnutí informace pana náměstka ministra školství Pavla Dolečka a po rozpravě

I. bere na vědomí Evropský dokumentu 11400/20, COM(2020) 628 final: Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů - Nový EVP pro výzkum a inovace;

II. pověřuje místopředsedu výboru posl. Karla Raise, aby o tomto usnesení informoval předsedu výboru pro evropské záležitosti Ondřeje Benešíka.

Lukáš Bartoň, v. r.
zpravodaj

František Vácha, v. r. ověřovatel výboru pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu	Karel Rais, v. r. místopředseda výboru pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu

Příloha k usnesení č. 271

SDĚLENÍ

Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů - Nový EVP pro výzkum a inovace
KOM(2020) 628 v konečném znění, kód Rady 11400/20

- **Právní základ:**
  Dokument informační povahy.

- **Datum zaslání Poslanecké sněmovně prostřednictvím VEZ:**
  19. 10. 2020

- **Datum projednání ve VEZ:**
  4. 11. 2020 (1. kolo)

- **Procedura:**
  Není projednáváno legislativním postupem, jedná se o dokument nelegislativní povahy, který nepodléhá schválení v Radě a Evropském parlamentu. Procedura je ukončena jeho přijetím a předložením těmto institucím.

- **Předběžné stanovisko vlády (dle § 109a odst. 1 jednacího řádu PS):**
  Datované dnem 29. října 2020, doručené do výboru pro evropské záležitosti dne 4. listopadu 2020 prostřednictvím systému ISAP.

- **Hodnocení z hlediska principu subsidiarity:**
  Hodnocení z hlediska principu subsidiarity se neuplatní, jedná se o dokument informační povahy.

•**<u>Odůvodnění a předmět:</u>**

Evropský výzkumný prostor (EVP) byl založen v roce 2000 s cílem vytvořit pro EU společný vědecký a technologický prostor , v jehož rámci bude fungovat jednotný trh pro výzkum a inovace a volný pohyb výzkumných pracovníků, vědeckých poznatků a inovací. Předkládané sdělení Nový EVP pro výzkum a inovace (dále jen „sdělení“) představuje **nový přístup k dalšímu rozvoji EVP**. Komise jím reaguje jednak na skutečnost, že **výkonnost EU v oblasti výzkumu a inovací od roku 2012 stagnuje**, jednak na nutnost přizpůsobit se změnám, které přináší **ekologická a digitální transformace**, a konečně na potřebu **posílit odolnost EU a její připravenost na budoucí krize**. Nový přístup spočívá v prohlubování EVP ve stávající v podobě a v jeho rozšíření o **tři nové priority**: 1) stanovování priorit v oblasti investic a reforem, 2) zlepšení přístupu k excelenci a 3) přenášení výsledků výzkumu a inovací do hospodářství. Součástí sdělení je **plán pro EVP**, který uvádí konkrétní opatření, jež by měla být realizována v letech 2021-2024.

Evropský výzkumný prostor (EVP) byl založen v roce 2000 v souvislosti s Lisabonskou strategií a od roku 2009 je jeho vytvoření výslovným cílem EU vyjádřeným v článku 179 Smlouvy o fungování Evropské unie. Jeho klíčovým prvkem je **zásada excelence**, tj. závazek podporovat nejlepší výzkumné týmy a projekty bez ohledu na jakékoli aspekty. Mezi jeho dosavadní úspěchy patří vznik 37 evropských výzkumných infrastruktur v souvislosti s prací Evropského strategického fóra pro výzkumné infrastruktury (ESFRI), realizace vnitrostátních investic do společných výzkumných programů v celkové výši více než 7 miliard EUR (od roku 2004), usnadnění mobility výzkumných pracovníků, mj. prostřednictvím Evropské charty pro výzkumné pracovníky a Kodexu chování pro přijímání výzkumných pracovníků a iniciativy EURAXESS, nebo zlepšení přístupu k otevřeným, bezplatným a opakovaně použitelným vědeckým informacím prostřednictvím iniciativy Otevřená věda a evropského cloudu pro otevřenou vědu.

Přestože je EU stále celosvětovým lídrem v oblasti výzkumu a inovací, její výkonnost od roku 2012 stagnuje, zejména v porovnání s asijskými státy. Hlavním problémem je podle zprávy o pokroku EVP za rok 2018 především **nízká úroveň investic**: investice EU do výzkumu a vývoje činí 2,19 % HDP (2018), což stále nedosahuje cíle 3 %, veřejné investice od roku 2010 stagnují a investice podniků (1,45 % HDP) jsou nadále výrazně nižší než u hlavních konkurentů EU[1]. K dalším problémům patří zaostávání při přenosu výsledků výzkumu do reálné ekonomiky, stagnující podíl na počtu významně vlivných vědeckých publikací nebo pomalý a nedostatečný pokrok v oblasti rovnosti žen a mužů ve výzkumu a inovacích.

Ke stávajícím problémům se v posledních letech přidávají nové výzvy související s **ekologickou a digitální transformací** (dosažení klimatické neutrality, zlepšení připravenosti na krize a odolnosti). Pandemie covidu-19 prokázala důležitost spolupráce v oblasti výzkumu a inovací pro zajištění **účinné společné reakce na krize**; příkladem rychlé společné reakce je akční plán ERAvsCorona nebo mezinárodní dárcovská konference.

Předkládané sdělení představuje **nový přístup k dalšímu rozvoji EVP** za účelem urychlení ekologické a digitální transformace Evropy, posílení její odolnosti a připravenosti čelit budoucím krizím a podpory její konkurenceschopnosti ve výzkumu v globálním měřítku. Navržený přístup propojuje EVP s dalšími iniciativami navazujícími na Zelenou dohodu pro Evropu, zejména novou průmyslovou strategií pro Evropu, obnovenou agendou dovedností pro udržitelnou konkurenceschopnost, sociální spravedlnost a odolnost, akčním plánem digitálního vzdělávání 2021-2027 a sdělením o vytvoření Evropského prostoru vzdělávání do roku 2025.

Sdělení doplňuje pracovní dokument, který podrobněji popisuje nový přístup i jednotlivá opatření navržená v jeho rámci.

- **Obsah a dopad:**

Nový přístup k dalšímu rozvoji EVP navrhovaný Komisí zahrnuje **čtyři strategické cíle**. Kromě prohlubování EVP v rámci stávajících priorit rozšiřují tyto cíle EVP o nové priority. Těmito cíli jsou:

1. stanovování priorit v oblasti investic a reforem;
2. zlepšení přístupu k excelenci;
3. přenášení výsledků výzkumu a inovací do hospodářství a
4. prohlubování EVP.

Ke splnění těchto cílů navrhuje Komise **čtrnáct opatření**, která by měla být zavedena ve spolupráci s členskými státy a zúčastněnými stranami v letech 2021-2024. Jsou uvedena v **plánu pro EVP**, který je obsažen v dodatku sdělení a jehož součástí je i harmonogram realizace jednotlivých opatření.

Současně Komise navrhuje, aby členské státy přijaly **Pakt pro výzkum a inovace v Evropě**, nezávaznou iniciativu, jež má být předložena do první poloviny roku 2021. Prostřednictvím paktu by měl být zefektivněn proces správy a řízení EVP. Jeho cílem bude zajištění realizace cílů nového EVP, stanovení společných hodnot a zásad a určení oblastí, v nichž členské státy budou společně rozvíjet prioritní činnosti. Kromě toho bude vytvořeno **Fórum EVP pro transformaci** na podporu koordinace činností členských států. Pokrok na úrovni EU i vnitrostátní úrovni bude každoročně prezentován prostřednictvím **přehledu výsledků EVP**, který bude rovněž sloužit jako podklad pro revizi priorit a opatření v plánu pro EVP a jako podklad pro evropský semestr.

<u>Cíl 1 - Stanovování priorit v oblasti investic a reforem</u>

Opatření v této oblasti jsou zaměřena na **usnadnění evropských a vnitrostátních investic a reforem** směřujících k prioritám EU, jako je přechod na čistou energii, snižování emisí uhlíku a modernizace průmyslu, inteligentní a udržitelná mobilita a oběhové hospodářství. K dispozici je

[1] V Jižní Koreji činí 3,64 %, v Japonsku 2,59 %, v USA 2,05 % a v Číně 1,69 %.

řada **finančních nástrojů**, především program Horizont Evropa, politika soudržnosti a facilita na podporu oživení a odolnosti v rámci nástroje Next Generation EU. Základním kamenem všech investic v rámci EVP zůstává **zásada excelence**. Prostřednictvím facility na podporu oživení a odolnosti by měly být podpořeny především projekty přeshraniční spolupráce či významné projekty společného evropského zájmu.

Úroveň investic je třeba zvýšit, neboť stále nebyl splněn cíl, aby investice EU do výzkumu a vývoje činily 3 % HDP. Členské státy by se měly zavázat k navýšení svého veřejného úsilí v oblasti výzkumu a vývoje z 0,81 % na 1,25 % HDP, což odpovídá splnění cíle 3 %. Doporučení pro členské státy týkající se investic a reforem zaměřených na výzkum a inovace jsou tradičně součástí doporučení pro jednotlivé země v rámci evropského semestru a rovněž součástí posouzení integrovaných vnitrostátních plánů v oblasti energetiky a klimatu. Komise navrhuje, aby členské státy vyčlenily
5 % vnitrostátního veřejného financování výzkumu a vývoje na společné programy a evropská partnerství do roku 2030.

Klíčová opatření:

- Znovu potvrdit cílové hodnoty investic do výzkumu a inovací v EU ve výši 3 % HDP a navrhnout nový cíl veřejného úsilí EU ve výši 1,25 % HDP, jehož mají členské státy dosáhnout do roku 2030.
- Spustit Fórum EVP pro transformaci s cílem podpořit členské státy při koordinaci a stanovování priorit vnitrostátního financování a reforem v oblasti výzkumu a inovací.

Cíl 2 - Zlepšení přístupu k excelenci

Opatření v této oblasti jsou zaměřena na **urychlení šíření osvědčených postupů napříč EU**. Investice členských států do výzkumu a inovací se pohybují v rozmezí od 0,5 % do 3,3 % HDP a koncentrují se na severu a západě EU. Méně výkonné členské státy se i přes určité zlepšení stále pohybují výrazně pod průměrem EU[2]. Mezi opatření na **podporu rozvoje kapacit členských států** v oblasti výzkumu a inovací patří *nástroj na podporu politik v rámci programu Horizont 2020*, budoucí *nástroj pro technickou podporu* nebo balíček *Rozšiřování účasti a posilování EVP* v rámci programu Horizont Evropa. K dalším nástrojům podpory členských států ze strany Komise patří například *platforma pro výměnu poznatků* (společně s Výborem regionů) a iniciativa *Věda se setkává s regiony*; oba tyto nástroje by měly být posunuty z regionální na strategickou úroveň a podpořit dialog pro stanovování priorit, součinnost mezi nástroji výzkumu a inovací a vzděláváním a odbornou přípravou a uvolnění odpovídajících finančních prostředků z nástrojů politiky soudržnosti.

Druhým aspektem zlepšování přístupu k excelenci je podpora talentů, resp. **přilákání a udržení talentovaných výzkumných pracovníků** v EU. V této oblasti bude zahájena ***iniciativa ERA4You***, která bude zahrnovat cílená opatření v oblasti mobility na podporu výzkumných pracovníků v členských státech s nízkou výkonností v oblasti výzkumu a inovací, včetně specializovaných schémat mobility mezi průmyslem a akademickou obcí. Tuto iniciativu doplní opatření navržená v rámci ***evropského rámce pro profesní dráhu výzkumných pracovníků*** (viz dále).

Klíčová opatření:

- Podpořit členské státy, jež zaostávají za průměrnými investicemi EU do výzkumu a inovací ve vztahu k HDP, aby během následujících pěti let zvýšily svůj celkový objem investic do výzkumu a inovací o 50 %.
- Vytvořit specializovanou oblast činnosti v rámci Fóra EVP pro transformaci za účelem přístupu k excelenci a podpořit členské státy s nižší výkonností v oblasti výzkumu a inovací při navyšování počtu často citovaných publikací o třetinu během pěti let.

[2] Viz také https://www.eib.org/attachments/efs/innovation_investment_in_cesee_en.pdf.

Cíl 3 - Přenášení výsledků výzkumu a inovací do hospodářství

Opatření v této oblasti jsou zaměřena na **zlepšení prostředí pro investice podniků do výzkumu a inovací, zavádění nových technologií a vylepšení přijímání a viditelnosti výsledků výzkumu** v hospodářství a ve společnosti. V oblasti intenzity úsilí podniků ohledně výzkumu a inovací EU zaostává za svými hlavními celosvětovými konkurenty, zejména v odvětvích špičkových technologií a v rozšiřování inovativních malých a středních podniků. **Investice do výzkumu a inovací** by měla
podporovat *partnerství programu Horizont Evropa mezi EU a soukromým sektorem i členskými státy*, v jejichž rámci budou dohodnuty ***společné technologické plány s průmyslem***. Klíčovými partnery při vytváření těchto plánů budou evropské univerzity a výzkumné a technologické organizace a technologické infrastruktury EU.

Přístup k dluhovému a kapitálovému financování pro malé a střední podniky, startupy a malé společnosti orientované na výzkum a inovace podpoří také *Evropská rada pro inovace*, mezi jejíž další úkoly patří podpora podnikavosti nebo urychlení komerčního využití nových technologií.
Přenos výsledků výzkumu do reálné ekonomiky podporují i *Evropský inovační a technologický institut*, *průmyslové aliance* nebo *projekty společného evropského zájmu*.

Na podporu **oběhu znalostí a jejich zhodnocování** by měla být vytvořena ***iniciativa ERAHubs*** postavená na existujících kapacitách, jako jsou centra a klastry pro digitální inovace, a propojená

se sítí Enterprise Europe Network a iniciativou StartUp Europe za účelem podpory spolupráce a výměny osvědčených postupů.

Dalším úkolem je podle Komise zajistit podnikům v EU **přístup k účinné a cenově dostupné ochraně duševního vlastnictví**. Za tím účelem by mělo být aktualizováno *doporučení o řízení duševního vlastnictví při činnostech předávání znalostí* a *kodex správné praxe pro univerzity a jiné veřejné výzkumné organizace* z roku 2008. Komise plánuje rovněž přijetí ***akčního plán pro duševní vlastnictví*** v rámci nové průmyslové strategie pro Evropu a spuštění ***jednotného patentu***.

Klíčová opatření:

- Vypracovat společné plány pro průmyslové technologie.
- Vytvořit a otestovat rámec pro vytváření sítí na podporu evropských ekosystémů v oblasti výzkumu a inovací.
- Aktualizovat a stanovit hlavní zásady zhodnocování znalostí a kodex správné praxe pro inteligentní využití duševního vlastnictví.

Cíl 4 - Prohlubování EVP

Opatření v této oblasti jsou zaměřena na **prohlubování EVP v rámci stávajících priorit**. To zahrnuje podporu volného oběhu znalostí, hlubší integraci mezi vnitrostátními politikami, podporu adekvátních rámcových podmínek, inkluzivitu, rozvoj dovedností výzkumných pracovníků a propojování všech aktérů výzkumu a inovací napříč EU.

Měl by být vytvořen **evropský rámec pro kariéru ve výzkumu**, která naváže na stávající nástroje EVP, jako je *Charta a kodex pro výzkumné pracovníky*, a činnosti podporující mobilitu, jako jsou akce *„Marie Curie-Sktodowska"*. Cílem Komise je podpořit mobilitu mezi akademickou obcí a průmyslem a poskytnout výzkumný pracovníkům cílenou odbornou přípravu, a zvýšit tak jejich zaměstnatelnost. Novými nástroji v této oblasti budou ***evropský rámec kompetencí pro kariéru ve výzkumu***, ***iniciativa ERA4You***, zaměřená na posílení meziodvětvové mobility, spolupráci mezi akademickou obcí a podniky a zapojení soukromého sektoru do odborné přípravy a rozvoje dovedností výzkumných pracovníků, a ***jednotný online portál ERA Talent Platform*** založený na službách, sítích a portálech EURAXESS. Přeshraniční i meziodvětvovou mobilitu výzkumných pracovníků podporuje také *celoevropský penzijní fond pro výzkumné pracovníky (RESAVER)*.

Další dlouhodobou prioritou EVP je **otevřená věda**. Již vytvořený *evropský cloud pro otevřenou*

vědu by měla doplnit ***publikační platforma Open Research Europe***, která by měla být spuštěna prostřednictvím programu Horizont Evropa a měla by zajistit, že veškerý veřejně financovaný výzkum bude integrován do jediného evropského datového prostoru.

V oblasti **rozvoje výzkumných a technologických infrastruktur** bude pokračovat spolupráce v rámci Evropského strategického fóra pro výzkumné infrastruktury (ESFRI). Nová vize v této oblasti byla nedávno představena v bílé knize ESFRI.

Komise se chce dále zaměřit na **posílení součinnosti EVP a evropského prostoru vzdělávání**. Cílem Komise je umožnit evropským univerzitám rozvíjet společné strategie v oblasti výzkumu a inovací, vytvářet kritické množství a usnadňovat sdílení kapacit. Nový EVP by měl posílit dimenzi výzkumu a inovací na univerzitách a rovněž přispět ke zvýšení atraktivity kariér ve výzkumu a k usnadnění spolupráce s aktéry z okolních ekosystémů v oblasti výzkumu a inovací. Na podporu nadnárodní spolupráce mezi univerzitami již byla zavedena *iniciativa Evropské univerzity*, která podporuje mezinárodní oběh poznatků a talentů.

Poslední prioritou v rámci tohoto cíle je **rovnost žen a mužů ve výzkumu**. Komise připomíná, že podle posledních dostupných údajů přetrvávají v evropských systémech výzkumu a inovací stále nerovnosti. Ženy tvoří 48 % absolventů doktorandského studia, avšak pouze 33,4 % výzkumných pracovníků v EU, a zastávají pouze 24 % pozic řádných vysokoškolských profesorů a 22 % pozic řídících pracovníků evropských institucí vyššího vzdělávání. Extrémně nízký je rovněž počet žen mezi držiteli patentů. EVP by měl spolu s obnovenou agendou dovedností, sdělením o Evropském prostoru vzdělávání a novým akčním plánem digitálního vzdělávání posílit zaměření na účast žen v přírodních vědách, technologii, inženýrství a matematice (STEM) .

Klíčová opatření:

- Nová sada nástrojů na podporu profesního rozvoje výzkumných pracovníků.
- Spustit prostřednictvím programu Horizont Evropa platformu pro vydávání odborně recenzovaných publikací s otevřeným přístupem a provést analýzu autorských práv s cílem umožnit sdílení veřejně financovaných, odborně recenzovaných článků bez omezení.
- Uplatňovat bílou knihu ESFRI a vytvořit aktualizovanou strukturu správy a řízení vědeckých a technologických infrastruktur.
- Vypracovat plán činností pro vytvoření součinnosti mezi institucemi vysokoškolského vzdělávání a výzkumu, zejména na základě dvojí role univerzit.
- Ve spolupráci s členskými státy a zúčastněnými stranami vyvinout inkluzivní plány za účelem podpory rovnosti žen a mužů v oblasti výzkumu a inovací.

Jádrem nového EVP by mělo být **zapojení občanů, místních komunit a občanské společnosti**. Pandemie covidu-19 jasně ukázala současné nedostatky, pokud jde o důvěru veřejnosti ve vědu. Zapojení občanů by mělo vycházet z již existujících iniciativ a akcí, jako je například *Evropská noc výzkumníků*. Komunikace by se měla zaměřit na **přínos vědy pro transformaci** a zahrnout všechny skupiny obyvatel. Komise chce společně s členskými státy a zúčastněnými stranami organizovat ***celoevropské participativní občanské vědecké kampaně***. K zapojení občanů a šíření informací lze využít mise programu Horizont Evropa a nejrůznější sítě, jako je Evropský portál pro mládež, Eurodesk, Evropské fórum mládeže, sdružení studentů a absolventů, portál EU BIK (Internet lépe uzpůsobený dětem), eTwinning, portál School Education Gateway nebo platforma EPALE (vzdělávání dospělých).

- **Stanovisko vlády ČR:**
  Vláda ČR sdělení vítá a vnímá ho jako jeden ze základních kroků pro další diskuzi o posílení EVP a přípravu nového programového období po roce 2020. Uvědomuje si naléhavost zvýšení veřejných i soukromých investic do výzkumu a inovací, ale domnívá se, že požadované navýšení investic méně výkonných států o 50 % v příštích 5 letech může být pro některé členské státy nedosažitelné, zejména v souvislosti s dopadem pandemie covidu-19. ČR se zavázala dosáhnout cíle 3 % HDP na

investice do výzkumu, vývoje a inovací do roku 2030 v Inovační strategii ČR na roky 2019-2030. Vláda podporuje užší spolupráci členských států EU v rámci EVP i upřednostnění investic a reforem směrem k zelené a digitální transformaci na podporu oživení Evropy a pro zvýšení konkurenceschopnosti.

- **Předpokládaný harmonogram projednávání v orgánech EU:**
  Sdělení se projednává v Pracovní skupině Rady pro výzkum.

  V Evropském parlamentu bylo sdělení přiděleno Výboru pro průmysl výzkum a energetiku (ITRE) a jeho projednávání se nachází v přípravné fázi.

  Zpracovala Mgr. Helena Paldusová, odborná konzultantka Parlamentního institutu Kanceláře PS PČR.